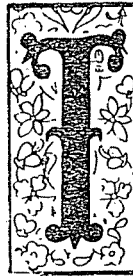

Edebiyat

Prof.
MUHAMMED
HAMİDULLAH

İKİ MAKALE HAKKINDA...

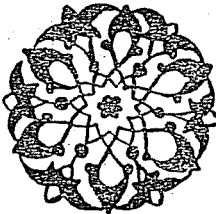

ÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ TALEBE FEDERASYONU'nun günden güne büyüyen faydalı faaliyetlerinden bilhassa vaktini şaşmadan çıkan entresan dergisinden büyük bir zevk ve memnunlukla haberim oldu. Tebrik ederim.

1 — Karahanlılar devrinde ilim:

İntişar etmiş nüshaları gözden geçirirken "Karahanlılar devrinde islâmî eserler" başlıklı yazı dikkatimi çekti. Bu araştırma eseri olmakla beraber Karahanlı hükümdarının hakkını vermemiş. Üç dört islâmî eserin bilinmesi, müslümanların Çinden (Kaşgardan) Portekize hattâ (el-Mesudi'ye bakılırsa) Amerika'ya yakın adalara kadar yayılmış olduğu bir devir için çok sayılmamalıdır. Bunun gibi ilim hamisi olan ve uzun asırlar hükümdar olan Samanî hanedanından tevârüs ettiği Orta Asyanın geniş topraklarına hükmeden bir imparatorluk için bu kadar kitap çok sayılmaz. **F**AKAT ilmi yalnız Türk diline inhisar ettirmek niçin?

Karahanlılar devrinde arapça üç kıt'ada yalnız bütün müslüman milletlerde ilim dili değil, belki Avrupa'nın hristiyan ve yahudi aydınları için de ilim dili idi. Eğer biz bunu türkçeye inhisar ettirmezsek — ve yukarıdaki başlık da onu gösteriyor — göreceğiz ki bütün ilimler Karahanlılar devrinde büyük bir inkişafa mazhar olmuştur. Bay Yusuf Ziya Kavakçı son zamanlarda

doktorasını bahis konusu olan bu devrin fukahası üzerine parlak bir tez vermek suretile verdi ve üyüzden aşağı olmamak üzere fakih ismi saydı. Onların içinde Şemsül eimme Helvani, Şemsül eimme Serahsi, Kağıhan, Kasanî, (meşhur el-Hidaye müellifi) Merginani, Debûsi ve daha niceleri gibi İslâm hukuku tarihinde en şerefli isim yapmış olanlar da vardı. Bu sonu gelmeyen listeye ben bir isim daha ilâve edeceğim:

Yukarıda adı geçen Kasanî **Bedaiüs-senâi**'in müellifidir ve bu eser İslâm hukukunu en iyi tasnif edilmiş olanıdır. İlminin büyüklüğünden ötürü üstadı Alaeddin Semerkandi ona kendi kerimesi Fatımayı tezevîc etmişti. Biyografi kamusları Kasanî'nin büyük ilmine rağmen, bazı rey' ve fetvalarını haremının taşih ettiğini katıyetle bildirir. **Demek oluyorki, Karahanlılar devrinde kadınların talim ve terbiyeleri de ihmal edilmiş.**

Konuşmak için her lisan müsaade eden hattâ kendi bölgesinin dilini feda edip o devrin beynelmilel dilini yazı dili olarak kabul eden karahanlıların siyâseti bugün yeniden tatbik edilmiş olsaydı eğitim, haber alma, ve Milletler Arası Anlaşma mes'eleleri gibi iktisâdî ve ictimâî birçok mes'eleler de kolayca halledilebilirdi. **O gün olduğu gibi bugün de yedi kıt'anın yedi yüz milyon müslümanı tarafından itirazsız kabul edileceği bir dil vardır, bu da arabçadır. Bu arabça yalnız arabların dili değildir. Mukaddes Kur'anımızın dilidir. Bu, Ümmühâtül'İmü'minin'**

in dili olduğu için gelmiş ve gelecek bütün devirlerde bütün müslümanların annelelerinin dilidir. (Biliyorum ki bu, hayhat bir rü'yadır.)
2 — **İnsandan başka mahlukların orucu:**

"İslâm Medeniyeti" dergisi orucun çeşitli cebheleri üzerine bir başka Makale neşretti. Garp'da bu mevzu' üzerinde oldukça alâka çekici bazı yeni keşifler oldu.

MALUMDUR ki, bir kaç senedenberi Avrupalı ve Amerikalı doktorlar yeni bir tedavi eko'ü (etot) u kurdular. Bu metoda atfan tatbik edilen usûl, ferdlerin hastalıklarının nevi ve vehâmetine göre değişen müddetlerdeki oruçlara tabi' tutulmalarıdır.

Bu konu üzerinde son zamanlarda, Paris'de "La Vie Claire" tarafından intişam etmiş "Le jeüne" adlı bir kitapta, diğer hususlar meyanında, şimal Avrupadaki müslümanları ta'zib eden bir meseleye cevap verilmiş oldu: Paris doktorları müslüman talebeye oruç tutmamalarını bir çok def'alar tavsiye etmişlerdir, ve demişlerdir ki, "oruç zayıflatır ve sıhhatlarını idâme için muhtaç oldukları kaloriden mahrum bırakır." (Malumdur ki bu sıralarda ramazan kış aylarına tesadüf etmektedir).

Yukarda adı geçen kitabın yazarı bir Fransız doktordur, müslüman değildir, seksen yaşındadır, çok hareketlidir ve yaşının yarısını gösterir (40 yaşında gibi gözükür) ve sıhhi durumunun bu parlaklığını senede arka arkaya bir çok haftalar perhiz yap-

masına borçlu olmakla izah eder. Kitabında, müslüman olmayan Fransızlar tarafından ortaya atılan bir sülele de cevap verir, ve kış mevsiminde perhiz yapılmasının doğru olmadığını kanatinin bir efsane olduğunu söyler ve der ki, **Biologie de bu kanaatin aksini söyler. Görmüyor musunuz ki kar yağdığı ve yiyecek bir şey bulamadığı zaman vahşi hayvanlar perhize girerler ve bütün kış mevsimi devamınca ağızlarına hemen hemen bir şey koymazlar. Açlıktan ve hareketsizlikten ölmek şöyle dursun ilk bahar geldiği zaman bu hayvanlar eskisinden daha güçlü olarak kuvvetlerini bulurlar ve gençleşirler: kuşlar tüylerini değiştirirler ve diğer hayvanların derileri perhizden, evvelkine nazaran daha parlak olur.**

AĞAÇLARA da bakınız, hattâ şehirler de bile: kışın bütün yapraklarını dökerler ve sulanmaz da. Nebatat âlimlerine göre ağaçlar uyurlar ve oruç tutarlar. Netice ne oluyor? herkes bilirken ilk baharın başlangıcında ağaçlarda (şeker bayramlarını) tes'id ederler (kutlarlar), yeniden yapraklarını açarlar ve çiçeklerle süslenirler ve bunların hepsi o kadar güzel ve o kadar açıktır ki kimse ağaçların yeniden gençleştiklerini şübhe ile karşılayamaz.

Eğer hayvanlar ve ağaçlar bir sevki tabii ile oruç tutuyor'arsa ve bundan sıhhatları bakımından faide görüyorlarsa insan niçin oruç tutmasın? Meydanda olana inanamayı red' etmekle biz, hayvanlardan daha mı akılsız olacağız.